

Túros András

Rendőrség – tegnap és ma

Az 1980-as és az 1990-es évek elején nehéz helyzetben volt a Magyar Köztársaság Rendőrsége. Országosan nőtt a bűnözés, 2-3 év alatt megkétszereződött az ismertté vált bűncselekmények száma. Új típusú, addig soha nem látott, csak szakirodalomból ismert bűncselekményfajták jelentek meg. A szervezett bűnözés, a szervezett prostitúció, a védelmi zsarolás, a lőfegyverrel elkövetett bűncselekmények, kábítószerrel való visszaélés, bérgyilkosság stb. Ezzel párhuzamosan a közbiztonsági rendőrségnek is új feladatot kellett ellátni, a tüntetések, demonstrációk, utcai gyülekezések csapaterős biztosítását.

Ebben az időben a rendszerváltozás éveit éltük. Az átalakulás, a demokratikus viszonyokra való áttérés, a lakosságbarát rendőrségi szolgálat követelménye, a „*Szolgálok és Védünk*” szlogen tartalmának való megfelelés rendkívüli próbatétel elé állította a viszonylag kis létszámú Magyar Rendőrséget.

Több ezren önként elhagyták a testületet, nem tudtak, nem akartak megfelelni az említett feltételeknek. Egyesek féltek, mások a jól fizető, biztonsági, vagyónvédelmi szolgáltatási szférában keresték boldogulásukat. Többen sikeresen.

Nagy tömegű bűnözés, közbiztonsági válságjelenségek, utcai demonstrációk sokasága és szervezetileg, személyileg meggyengült rendőrség jellemzi az elmúlt éveket.

1993-ra egy év alatt a Magyar Rendőrség megerősödött. Magabiztos lett. A közbiztonsági és bűnügyi folyamatokat befolyásolni tudta. A Magyar Rendőrség 1993-2006 között kisebb-nagyobb hullámvölgyeket járt be, de alapvetően teljesítette küldetését. A lakosság, a társadalom elfogadta, vagy inkább tudomásul vette a rendőrség eredményeit, kudarcait. A rendőrség „integrálódott” a társadalomba.

Sajnos az utóbbi két évben, 2006-2007-ben valami furcsa dolognak lehettünk szemtanúi. A rendőrséget néhány kudarc földrengésszerűen rázta meg. Nem tudta megfelelő szakszerűséggel kezelni a tömegdemonstrációkat, a tüntetéseket. Két-három esetben a profizmus helyett amatőr megoldásokat választottak. A csapaterős parancsnoki irányítás több esetben csődöt mondott. A végrehajtó állomány számos esetben magára maradt. A bűnügyi rendőrségnek is volt egy nagy tévedése, „bakija”. Az már csak hab a tortán, hogy a rendőrök által elkövetett bűncselekmények, jogsértések gyakorisága is megnövekedett. A sajtó ösztözet zúdított a rendőrségre. A rendőrség magára maradt. Az új rendészeti minisztériumtól nem kapták meg azt a szükséges felügyeletet és irányítást, mely ebben a nehéz helyzetben törvényszerűen indokolt lett volna. A rendőrségen belül kialakult egy bizonytalanság, és ismét több százan, több ezren elhagyták a testületet.

A két időszak, a rendszerváltozás időszaka 1989-1991 és 15 évvel később, 2006-2007-es év időszaka, amelynek már a stabilitás, a profizmus, a kiegyensúlyozott rendőrségi munka időszakának kellett volna lennie, kísértetiesen hasonlít egymásra.

Mi történt?

A rendőrség egy kicsit elkényelmesedett. A klaszikus bűnüldözést folytatta. Sikertelen megállítani a bűnözés növekedését, a felderítési eredményesség és a nyomozati eredményesség mutatói is kedvezően alakultak. A bűnözés erőszakos jellege is kedvezően változott. A móri mészárlás nyomozása új fejezetet nyitott a bűnüldözésben, a bűnügyi rendőrség bizonyítani akart gyorsan, látványosan, a sajtó nyilvánossága előtt tetteket produkált. Viszonylag gyors nyomozás, viszonylag gyors ítélet. Igen ám, időközben az igazi tettesek is előkerültek, a lakosság, az emberek bizalma ekkor megrendült a rendőrségben. Szakmai kétségek merültek fel a rendőrséggel szemben.

Ezután – vagy ezzel párhuzamosan – a TV székház elleni ostrom rendőri kezelése inkább hasonlított egy szappanoperához, mintsem egy szervezett rendőri egység csapaterős tevékenységéhez.

Miért nem tudták megvédeni a TV székházat?

A válasz összetett, és több parancsnoki vizsgálat választ adott erre a kérdésre. Mégis úgy gondolom, hogy néhány további megállapításra van szükség.

A csapattevékenység vezetése, irányítása, a parancsnoki munka félkatonai felkészültséget, rátermettséget és speciális parancsnoki készséget, jártasságot igényel. A rendőri vezetők többsége kitűnő bűnügyi szakember, a csapatismeretük, a parancsnoki munkával kapcsolatos ismeretük viszont hiányos.

A végrehajtó állomány fiatal, az átlag életkor jóval 30 év alatt van. Ezek a fiatal tiszthelyettesek még nem

estek át a „tűzkeresztségen”, nincs tapasztalatuk, miközben mindennapos feladatuk a közbiztonság védelme. A rendőrök csapaterős ismerete is hiányos. Hogy miért? Azért, mert a szakközépiskola elvégzése után, a kapitányságokon egyszerűen nincs lehetőség a további kiképzésre, a csapatismeretek magas szinten tartására. A rendőrhány, a bűnüldözés, a közbiztonság védelme lekötötte az állományt, és egyszerűen nem volt lehetőség egy jövőbeni várható esemény kezelésére felkészülni.

A rendőrségnek „volt” egy jó, szolgálati törvénye, amely kedvezővé, vonzóvá tette a rendőri pályát. A rendőrszolgálatban szinte mindig túljelentkezés volt. A kordelvezményes nyugdíj, a magasabb nyugdíj csábította a fiatalokat.

Valakik megirigyelték a kedvező nyugállományi ellátást, és évekig demoralizálták a rendőri állományt a szolgálati törvény kedvezőtlen módosításának előkészítésével.

A nyugdíj feltételeinek a módosítása a 45-50 éves tapasztalt rendőröket, elsősorban az egyébként is bizonytalanságban lévő vezetőket érintette. Így nem volt véletlen, hogy a rendőri vezetők 40-50%-a a saját nyugdíjazásával foglalkozott. Ez önmagában is a vezetési válság jeleit idézheti elő.

A rendőri vezetők tömeges távozása szakmailag meggyengítette a testületet. Egyetérttek persze azzal a szlogennel, hogy „pótolhatatlan emberek pedig nincsenek”. Ugyanakkor szakmailag tapasztalt, „kierlelt” személyi állományt „csak úgy a szögről lekasztani sem lehet”. Tehát akárhogy nézzük, még mindig az a „legolcsóbb”, ha igyekezzünk megtartani őket.

Az anomáliákat szaporították a rendőrök által elkövetett visszaélések, amelyek inkább a sajtó számára jelentettek csemegét. Kétségtelen, hogy a szakmai fiaskók mellett néhány rendőr által elkövetett súlyos

jogsértés rendkívül mélyen érintette a rendőrség általános megítélését. Volt egy rövid időszak az országban, amikor a rendőrség megítélése igen-igen kedvezőtlenül alakult.

Jövő

A rendőrség nem lehet és nem is lesz idegen test a társadalomban. A rendőrségnek vissza kell nyerni a lakosság bizalmát, ami szerintem meg is kezdődött. Az utóbbi hónapokban megszilárdult a rendőrség vezetése, és megindult egy párbeszéd a lakossággal és a civil szervezetekkel, amely reményt keltő folyamat kezdete. A bizalom visszaszerzése nem ördögös feladat. A lakoságnak sincs más választása. Az országban egy rendőrség van.

Ettől a rendőrségtől várják el a biztonságot. Ezt a rendőrséget lehet szeretni, nem szeretni, de ez a rendőrség a miénk, és valamennyi becsületes állampolgárnak – saját érdekében – támogatni kell.

A rendőri vezetés fokozott felelősséggel tartozik bizonyos kérdésekben. Így különösen:

1. A fiatal rendőrök nevelésében és a rendőri pályán való megtartásában

Nem szabad megengedni, hogy a fiatal rendőrök egyszerű munkahelynek tekintsék a rendőrséget. Ez nem egy polgári munkaviszony, ez nem egy polgári munkaszerződés. Ez szolgálati viszony, a legnehezebb, a legszebb feladatra, a közbiztonság védelmére. A közbiztonság védelme ma a haza védelmét is jelenti. Külső támadások szerencsére nem várhatóak, a haza külső ellenség által nincs veszélyeztetve. Ma a hazánkat a bűnözők, a jogsértők jobban veszélyeztetik, mint bármi más.

Parancsnoki nevelőmunkával, egyéb intézkedésekkel ismét ki kell alakítani a rendőri hivatástudatot. Rendőreink esküt tesznek, a közbiztonságot életük

feláldozásával is meg kell védeniük. A közbiztonság védelme érdekében áldozatot kell hozniuk. A hivatástudat áldozatvállalást, elkötelezettséget, normatizteletet jelent, és persze szolgálatot, áldozatot a tisztességes emberek érdekében.

2. A rendőrségen tisztességes emberek teljesítenek szolgálatot, és ez evidencia

Természetesen vannak olyan rendőrök is, akik megtevédenek, gyenge akaratók, avagy bűnözőkkel kapcsolatba kerülnek, esetleg jogsértéseket követnek el. Ezeket a magatartásformákat nem lehet bocsánatos bűnként kezelni. A zéró toleranciát elsősorban a testületen belül kell érvényesíteni. A parancsnokoknak meg kell ismerni a „szabadidős rendőröket” is, hogyan élnek, milyen kapcsolataik vannak, milyen nehézségekkel küzdenek, milyen az anyagi helyzetük. A parancsnokok kötelessége, hogy időben felismerjék a problémás rendőröket. Nem szabad megengedni, hogy bonyolult, hosszadalmas felderítő munkával több hónap után állapítsuk meg, hogy a rendőr tisztességtelen úton jár. Az első jelzés, az első információ után válaszút elé kell állítani azokat a rendőröket, akik a rendőri szolgálatot nem összegegyeztethető életmódot folytatnak.

3. A rendőrök társadalmi megbecsülése már nem tűr halasztást

Nem mondható vonzóznak a rendőri pálya, ha sokan jelentkeznek ugyan rendőrnek, de majdnem annyian tovább is állnak. A fluktuáció évek óta nem csökken.

Az egyes rendőr számára a megbecsülés legjobban a béreken keresztül juthat érvényre. A korántsem kiszámítható veszélyekkel járó rendőri hivatás teljes embert kíván. Fáradt, anyagi és egzisztenciális gondokkal küzdő rendőrök nem tudnak koncentrálni a bűnüldözésre és a közbiztonság védelmére.

Amikor a rendőr – a lakosság és a jogrend szolgálataiban – a közhatalmat gyakorolja, nem küzdhet napi megélhetési gondokkal. Nem szabad arra készíteni, hogy tudását, képességeit ezért legyen kénytelen – többnyire még fiatal – pályaelhagyóként máshol „kamatoztatni”.

Pedig a rendőr szeret, szeretne a hivatásának élni. A közvélemény is ezt várja el tőle. Tehát ebben támogatni kell. Szociális többlettámogatásokkal, családlához fűződő támogatásokkal, a lakáshoz jutás elősegítésével is meg kell tartani az állományt.

Fiatal a rendőri állomány. Döntő többségük családalapítás előtt áll. Bérük alacsony. A bérek nem nagyon teszik lehetővé, hogy előtakarékoságot folytassanak. A lakáshoz jutás, lakásvásárlás sok ezer rendőrnek csak álom marad. A kormány nem odázhathja el a döntést a budapesti és a nagyvárosi rendőrök lakásproblémájának megoldásáról. Ilyen fokú megterhelésnél, amelyet a növekvő feladatok mellett a lecsökkent létszám is okoz, szükséges a pihenéshez, a regenerálódáshoz való jog biztosítása is.

A fokozott idegi és fizikai igénybevétel, néhány éven belül a rehabilitációs lehetőségek megteremtését is szükségessé teszi. A rendőröktől törvényességet, szakszerűséget, áldozatvállalást csak akkor lehet eredményesen követelni, ha a „mérleg” állami, társadalmi oldala is egyensúlyban van. Meg kell teremteni a rendőrök szociális, anyagi és egzisztenciális biztonságát.

(A nehézségeket jellemzi még, hogy jogszabályi bizonytalanság is van. Pl. időzített aknaként fog robbanni – a jogszabályok hibája miatt – majd a várható perek sokasága. Így a nyomozói pótlék folyósítása, a tiszthelyettesek tisztai munkakörben való foglalkoztatásának pénzügyi értelmezése, a szakközépiskolai

idő utólagos beszámítása stb. Mind-mind feszítő, pénzügyileg előre nem látható akna.

Ugyanígy a szolgálati törvény (HSZT) azon része, hogy akinek megvan a 25 éve (a szorzókkal, szakközépiskolákkal együtt) és kétoldali munkaandora van, akkor FÜV döntéssel 100%-os nyugdíjjal el tud menni nyugdíjba, demoralizálva a testületet.)

Nem mindegy az sem, hogy ilyen alaphiányos viszonyok közepette miként vállalható a rendőri vezetői felelősség, a parancsnoki felelősség? A parancsnokképzésen, a vezetői továbbképzés színvonalán sok minden múlik. Az állományt összetartani tiszta, „jogtisztá” morális alapokon csak azután lehetséges, ha ehhez a feltételeket maga a társadalom, illetve az állam nemcsak biztosítja, de annak tartósságát is garantálja. Kiszámítható jövő és látható jövőkép kell.

4. Parancsnoki munka, parancsnoki képzés

Nagyon sokan igyekeznek csökkenteni a parancsnokok szerepét. Nagyon sokan azt mondják, hogy a rendőr szuverén, és csak a jogszabályokat kell, hogy figyelembe vegye. Nagyon sokan tovább akarják „civilisíteni” a rendőrséget, ami persze nem keverendő össze a rendőrség ún. demilitarizálásával. Alapvető különbség a katonai és a rendvédelmi filozófia között az, hogy amíg a katona többnyire az ellenség megsemmisítésével éri el célját, addig a rendőrnek nem is lehet ellenségképe: a lakosság biztonságáért gyakran éppen a lakosság tagjával szemben kell alkalmaznia erőszakot, de nem vagy csak végső esetben a megsemmisítéssel, és mindig az élet, a testi épség legmesszebbmenő kímélése mellett. Ez persze külön hozzáértést követel: kommunikációs képességet, lélektani érzéket, felkészültséget, ún. biztonságos krízismenedzselést,

amely magában foglalja leegyszerűsítve „a lövés és a nem lövés” képességét. A rendőrség tehát félkatonai szervezet, fegyver, egyenruha, rendfokozat, alaki fegyelem, parancsok, utasítások szabályozzák a mindennapi életüket.

A Rendőrtisztai Főiskolán a parancsnoki képzésre kiemelt hangsúlyt kell fordítani, mert a „parancsnoklás” különös felelősséget jelent. Meg kell tanítani a rendőrtiszteket, a jövő rendőri vezetőit arra, hogyan kell vezetni egy rendőrőrsöt, rendőrkapitányságot, rendőr-főkapitányságot, és hogyan kell vezetni a csapaterős bevetéseket. Ezeket az ismereteket nem lehet „fakultatív” formában elsajátítani.

Az általános tisztképzés keretében nem nagyon lehet speciális ismeretekkel rendelkező parancsnokokat képezni. A csapaterős vezetése komoly parancsnoki ismereteket igényel, a tervezésben, az előkészületekben és a végrehajtásban egyaránt. Helyzetértékelés, időszámvetés, elhatározás, döntések meghozatalában, amelyek bizony érzékeny parancsokban, utasításokban jelennek meg. Nagy figyelmet és felkészültséget igényelnek. A csapaterős parancsnok döntései előtt figyelembe kell, hogy vegye a döntései társadalmi hatását. A döntés emberek sokaságát érinti, esetenként társadalmi, politikai hatása is van. Nem beszélve a helytelen, szakszerűtlen vagy nem időben meghozott döntésről, amelynek a sajtó harangzúgása mellett büntetőjogi, illetve fegyelmi következménye is lehet.

Látható az is, hogy az emberi jogokról és azok szakszerű biztosításáról korlátozásuk közben is a parancsnoki állomány különböző szintjein hiányos felkészültség mutatkozik.

Erős rendőri vezetésre van szükség, akik magas szintű szakmai ismeretekkel rendelkeznek, ugyan-

akkor képesek rendet, fegyelmet tartani, képesek a rendőri egységeket válságos helyzetben is irányítani. Olyan vezetők kelljenek, akik a városi bűnüldözést, a bűnmegelőzést és a csapaterős tevékenységet is képesek magas szinten végezni. A bűnözés legújabb kihívása a terrorizmus, terrorcselekmények megelőzése, de különösen a felszámolása indokolja, hogy magasan képzett, profi rendőrzetők legyenek a Magyar Rendőrségnél.

5. Lakossági kapcsolatok erősítése

Soha nem volt olyan fontos, mint napjainkban. A lakosság, az emberek többsége a rendőrökre, a rendőreire felnéz, fel akar nézni. Az emberek rendőrségi kapcsolatokat akarnak. A mai felgyorsult világban eltűntek a „beszélgető”, „elbeszélgető” rendőrök, akik jó tanácsokkal látták el az embereket, ugyanakkor ők is nélkülözhetetlen információkhoz jutottak. Szerintem első lépcsőben vissza kellene állítani a KMB-s szolgálatot klasszikus formában.

A KMB-s legyen a „közösségi rendőr”, tartson kapcsolatot a lakossággal. Működtesse a helyi polgárőr egyesületet. A polgárőrség 81.500 taggal lehet a legnagyobb, leghiszervezettebb, szakmailag is képzett, lakossági háttere a rendőrségnek. Egy kis túlzással a polgárőrök mint félprofi bűnmegelőzők hivatkozhatók a rendőrség és a lakosság között. A polgárőrség a lakosság bizalmából működik. A polgárőrök az ilyen jellegű tapasztalatot szívesen megosztják a hivatásos, profi rendőri szervekkel.

A rendőrség stabilizálása a politikusok feladata. Valamennyi kormány stabil, jól működő rendőrséget szeretne. A lakosság jó közbiztonságot követel. Ugyanakkor a kormányok nem veszik figyelembe, hogy a rendőrség működése és a

közbiztonság választási ciklusokon átívelő, társadalmi igény. Nem lehet újra és újra a kormányváltásokkal a rendőrségi struktúrát módosítani, a rendőri vezetőket lecserélni. Egyes politikusoknak küldetéstudatuk van, átszervezik a rendőrséget, majd visszaszervezik – volt rá példa egy cikluson belül is. A rendőrség huszonegy, első számú vezetőjét bizonytalanságban tartják. Így a rendőri vezetők nem a lakosoknak, nem az embereknek, nem a közösségnek akarnak megfelelni, hanem az aktuá-

lis politikusoknak. Ez veszélyes játék, hosszútávon a rendőrség destabilizálásához és a közbiztonság romlásához vezet.

STABILITÁST A RENDŐRSÉGNEK –
STABILITÁST A RENDŐRI VEZETŐKNEK!

A politikusok pedig csak törvényi felhatalmazás alapján avatkozzanak be a rendőrség működésébe.
